

Memoires

1998-A

**Willem
Oltmans**

PAPIEREN TIJGER

INHOUD

Inleiding	7
Amsterdam	11
Johannesburg	90
Amsterdam	113
New York	196
Amsterdam	205
Bijlagen	213
Register	363

Ik kwam Willem Oltmans tegen, toen hij echt op een dieptepunt beland was. Ik had toen een soort spiritueel centrum op de Lijnbaansgracht in de Amsterdamse Jordaan en hij woonde in een kleine sociale huurwoning aan de overkant, op de Westerkade. Dat moet rond 1995 geweest zijn, ik was toen bezig een eigen televisiekanaal op te starten, dat eerst MyStèR en later Kleurnet ging heten. Willem, nogal depressief in die tijd, was als altijd charmant en ook wel geïnteresseerd in wat daar in die tamelijk grote ruimte gebeurde. Het pand was zo'n 1000 m² groot en er gebeurde destijds van alles, van spirituele markten tot satsangs, yoga en exposities. Dus wandelde hij binnen en er was een klik, ik was tenslotte ook journalist en nogal eigenzinnig, er viel wat te delen. Dat was van zijn kant vooral een klaagzang, over hoe benepen hij woonde, z'n vleugel niet kwijt kon en over z'n belevenissen met de overheid.

Nu kwam ik uit de wereld van de ICT, ik was uitgever hoofdredacteur van computerbladen, organiseerde de PC-Dumpdagen en was in die tijd een soort nieuwkomer in Amsterdam. Vanuit mijn achtergrond maakte ik me druk over de verkoop van de Amsterdamse kabel aan toen A2000 en Philips, later werd dat UPC en tegenwoordig is die kabel in handen van Ziggo (en Liberty Global). Vanuit een tamelijk bescheiden perspectief zag ik mezelf plotseling druk bezig met een referendum en met de implicaties van wat toen een vrij beperkt en lokaal privatiseringsproject was. Maar ik voelde wel aan dat, als Amsterdam door de verkoop van die kabel haar digitale geboorterecht (De Digitale Stad was destijds echt een pionier) verkwanseelde, dat wel eens brede navolging zou krijgen. Dat gebeurde uiteindelijk ook: de kabelverkoop werd een mode. Heel Nederland verkocht de kabelnetten, voor achteraf veel te weinig geld en UPC en Liberty Global werd een wereldwijde speler, met een zeer rendabel Amsterdams kabelnet als beginpunt.

Willem begreep die angst, hij kende de internationale zakenwereld in een breed en ook politiek perspectief. Voor hem was privatisering een deel van de werktuigen van de heersende klasse, tegenwoordig zouden we dat de elite noemen, om macht te vergaren.

Maar ondertussen kwam mijn televisiestation tot leven, uiteinde-

■ lijk 24/7 in de lucht met een eigen, commercieel kanaal, Kleurnet. We wilden en konden, met de toen opkomende digitale camera's, goedkoop en snel programma's maken, en deden dat ook. Uiteindelijk werden er tussen 1995 en 2001 zo'n 7000 televisieprogramma's geproduceerd, die nu op YouTube allemaal nog te bekijken zijn, een soort historisch videoarchief van die laat 20ste-eeuwse dagen. En Willem deed natuurlijk mee, publiciteit was waar z'n leven om draaide. Hij was in die tijd min of meer *kaltgestellt*, werd gezien als een lastige oproerkraaijer en egotripper en kwam maar schaars aan het woord in de brede media. Hij schreef wel boekjes en had een schare volgers, maar werd door Hilversum min of meer genegeerd.

Dus waarom dan niet die lokale ruimte gebruiken? Zodoende maakten we samen interviews. Hij ging onder de Kleurnet-vlag aan de gang, met nu nog steeds interessante ontmoetingen met mensen die hij kende, maar ook hele betogen in samenspraak met mij, vaak voor de deur van de studio, die toen aan het Singel gevestigd was, de Kalverstudio. Leuke tijden, want er kwam allerlei volk voorbij, hij was natuurlijk heel bekend, dus bleef het altijd levendig. Wel erg Oltmans, maar dat was ook de bedoeling, Kleurnet wilde kleur geven aan de stad, niet alleen etnisch, maar ook breed cultureel en met ruimte voor de tegencultuur, voor de opstandigen, zoals Jasper Grootveld. Willem paste natuurlijk naadloos in dat profiel.

Het was leuk werken met hem, want hij kon het altijd snel breder trekken, lokale incidentjes plaatsen in een globaal kader. Hij had zoveel meegemaakt, zoveel mensen ontmoet, en op z'n praatstoel was hij een fenomeen, met een herkenbare stem en altijd wel kwaad en geagiteerd over iets. Aan onderwerpen dus geen gebrek. We praatten ondertussen ook privé veel, ook over zijn verleden en inzichten, hij had toen niet veel te doen, had weinig geld, en wachtte op de uitslag van z'n rechtszaken, die hij met behulp van de NVJ voerde tegen de overheid die hem steeds dwars had gezeten. Uiteindelijk won hij dat, verhuisde naar een prachtig penthouse aan de gracht en ging weer het leven van de bon vivant uithangen, waar ik niet zo veel mee had.

Wat voor mij overblijft aan die jaren met Oltmans is vooral het gevoel dat we een strijd deelden, tegenover machten stonden die veel groter waren dan wijzelf, maar waar we door slim en snel te denken en onze mediamacht in te zetten iets aan konden doen. We waren geen profeten, maar wel *change-agents*, we maakten verschil, we deden tenminste iets in een wereld van gezapigheid en status-quo denkers. We maakten deel uit van een wereldwijde *tribe*, de dwarsdenkers. Dat je daarbij een slag kon verliezen was *part*

of the game, maar de oorlog over wie je toeliet in je binnenwereld kon je winnen, die vrijheid was waar Willem Oltmans voor stond!

Luc Sala

Luc Sala is nog steeds actief als schrijver, na een druk leven als uitgever, journalist, televisiemaker, columnist, beursorganisator en ondernemer. Zijn boeken bestrijken een breed gebied, van cyberspace via rituelen en psychedelica tot dieptepsychologie en identiteit.

1 januari 1998

Vught

Ik was mijn pen, en ook nog mijn leesbril vergeten. Ik probeerde toch knipsels te lezen, maar het was onmogelijk zonder bril. Twee uur verloren dus in de trein.

Ik ging gisteren vroeg naar bed, en had de telefoon eruit getrokken. Heerlijk, de illusie dat de wereld er op oudejaarsavond niet is.

Ik maak me zorgen om Peter en Eduard. Ed gaat net zo'n eenzaam leven tegemoet als ik, en Peter leunt zwaar op Edwin. Hoe zou het verlopen zijn als het tussen Eduard en mij wel een affaire was geworden? Ze zijn geen van beiden *happy* – zoals dit hedendaags heet. Maar waarschijnlijk hebben ze dat van hun verlanglijstje gestreept, net als ik lang geleden deed.

17:00 uur, Trein Den Bosch - Amsterdam

Ik ben vier uur bij Toon Quarles geweest.¹ Het was zeer gezellig en we hebben honderduit gesproken. We vonden een oude vriendschap opnieuw uit. Het gaat goed met Phryne. Marlene slipte ertussendoor dat Toon, inmiddels 67, in de auto zijn plas niet meer kan ophouden, en dat ze dan snel moeten stoppen. Ze hadden bij Toons schoonbroer Henk en zus Loutje een diner met 22 personen gehad.² Loutje rijdt nog paard, maar moet nieuwe knieën hebben. Ook Jan Quist, Phryne en de kinderen waren er vandaag.

Als je vanuit de trein de huizen inkijkt, zie je overal kerstbomen. Het is waanzin, maar hoe leer je het af? Hetzelfde met vuurwerk afsteken. Ook in Vught waren hele straten rood van deze idiotie.

Toon wil altijd nog een keer naar Florrie Rost van Tonningen en Marlene wil mee. Ze hadden de documentaire over de Ceaușescu's³ gezien – net als ik – en waren geschokt, vooral

- 1 Redactie: Toon Twiss Quarles van Ufford, gehuwd met Marlene Stants. Hun dochter is Phryne, getrouwd met Jan Quist.
- 2 Redactie: Hendrik Greven gehuwd met Louise (Loutje) Twiss Quarles van Ufford.
- 3 Redactie: Nicolae Ceaușescu was het communistisch staatshoofd van Roemenië van 1967 tot en met 1989. In december 1989 brak, mede als gevolg van de binnenlandse repressie en de ontwikkelingen in Oost-Europa en de Sovjet Unie de Roemeense Re-

door het mensonterende einde. Ik zei ze dat het liet zien wat een barbaars volk de Roemenen nog altijd zijn.

Westerkade

Broer Hendrik zei in 1987: „We live in a jungle,” en hoe verder ik in mijn dagboek kom, hoe meer het duidelijk is hoezeer hij gelijk had.

Aart van der Want kotst ook van zijn baan en wat zich daar afspeelt. Hij kijkt naar wat anders uit.

Ellen Pasman was opnieuw naar Jan Willem van Cruysen geweest, die had gezegd: „Laat Willem met mij contact opnemen.” Hij weet natuurlijk dat ik hem nooit om geld zal vragen. Ik heb kort met Peter gesproken. In Hillbrow waren op nieuwjaarsnacht vier mensen omgekomen. Peter vroeg of ik nog kwam. Ik zei hem dat ik het ga proberen, maar dat ik het nog niet weet.

2 januari 1998

Gisterenavond was de uitzending van *Dit wordt het nieuws*. Ik hield mijn hart vast hoe ze het filmpje uit de opname van 1 uur en 45 minuten zouden monteren. Al met al vond ik de uitzending heel grappig, en *De staat van bedrog* kwam er herhaaldelijk aan te pas. Maar vandaag belde Poek Zumpolle, en even later Wim Verkade om te zeggen dat ze het een ramp vonden dat ik in dat TROS-programma was gaan zitten. Maar Johan Struwe zei vanmorgen dat het prima was. Wie heeft er gelijk?

Nu zegt Ellen Pasman dat Piet Stoffelen vindt dat hij „erg alleen staat,” en met de PvdA, GroenLinks, D66 en SGP is er geen meerderheid. „Dus,” zei Ellen: „Van Mierlo kan het verzoek naast zich neerleggen.” Ik heb haar nu op het spoor van Tom Struick van Bemmelen gezet, om via hem de VVD mee te krijgen, want Lubbers bereikt binnen zijn partij ook niets. Ellen zei dat de fractieleider van het CDA van de Eerste Kamer, Luck van Leeuwen, beslist niet wilde meedoen, ondanks de telefoontjes van Lubbers.

De STER weigerde een reclamespotje van uitzendbureau Start uit te zenden omdat daar een dubbelgangster van Beatrix vertelt hoe goed het gaat met Nederland en met het uitzendbureau. Voor „Beatrix” het vliegtuig instapt, geeft ze vanaf een

volutie uit. Ceaușescu en zijn vrouw Elena, werden na een twee uur durend schijnproces ter dood veroordeeld en vrijwel terstond gedood. De executies werden wereldwijd uitgezonden. [https://nl.wikipedia.org/wiki/Nicolae_Ceaușescu]. De documentaire die Toon, Marlene en blijkbaar ook Willem gezien hadden was *Elena Ceaușescu, doctor horroris causa*. Een bijna twee uur durende documentaire, uitgezonden door de EO op 30 december 1997.

rode loper uitbundig *high fives*. De STER wil niet meewerken aan commerciële uitbuiting van het koningshuis.⁴ Ik vond die reclame juist heel grappig.

Ik heb *NRC Handelsblad* verzocht een reactie van mij te publiceren, naar aanleiding van het artikel van Hans den Hartog Jager waarin deze mij omschrijft als een „wraakzuchtige olifant” die processen voert tegen iedere corrupte gezagsdrager die ik maar kan bedenken.⁵ Alsof ik al die verhoren voor de lol laat doen. Ik heb uitgelegd dat mijn rechtszaak gaat over het machtsmisbruik door deze overheidsdienaren, waarover rechter Punt in een tussenvonnis al heeft bepaald dat de minister van Buitenlandse Zaken mij heeft bedrogen.

Ik bracht Ellen de paté die Marleen had gemaakt van de door Toon geschoten hazen.

Aart van der Want belde. Hij had *Dit wordt het nieuws* gezien en had het leuk gevonden. Hij vond dat ik het als bijzonder moest beschouwen dat ze mij daarvoor gevraagd hadden. Hij vond het stuk in *NRC Handelsblad* walgelijk en het demonstreerde alleen maar tot welke laagten die krant gezonken is. Ik zei hem dat ik vandaag erop had gereageerd.

3 januari 1998

Ik kom in de dagboeken van 1987 een artikel van Daniel Goleman tegen over narcisme.⁶ Er is gezond en ongezond narcisme „(...) and a grandiose sense that normal rules do not apply to oneself”. Goleman spreekt over „the narcissist’s desperate need to prove himself, and paradoxically a deep urge for failure”. Is mijn dagboek zo’n drang om mezelf te bewijzen? Deels misschien wel, maar mijn principiële doel is om de waarheid over wat er is gebeurd weer te geven. En godzijdank heb ik dat gedaan, want het stelt me nu in staat te bewijzen wat er allemaal voor illegale acties tegen mij zijn ondernomen sinds de dag dat ik Sukarno heb ontmoet. De beslissing om naar Rome te gaan en er Sukarno te ontmoeten, had niets te maken met Luns of om mijn gelijk te bewijzen, want ik had toen geen mening over Sukarno, noch over Luns’ beleid op Buitenlandse Zaken. Als ik al een mening had, dan was het dat Sukarno en zijn groep *scoundrels of sorts* waren. Maar ik wilde mijn werk als journalist goed doen, dus ik ging erheen om een „tegenstander” te ontmoeten. Toevallig bleek ik die kerel ook wel te mogen. Ik schreef het allemaal op – ook in de kranten – tegen de

4 *De Volkskrant*, 2 januari 1998.

5 *NRC Handelsblad*, 29 december 1997, zie bijlage 1.

6 *The New York Times*, 19 mei 1987, SEX, POWER, FAILURE: PATTERNS EMERGE.

achtergrond van mijn eigen leven. Verdient dat een etikettering als „unrealistic grandiosity, urge to self defeat” of zoiets? Gezond narcisme is een eerste vereiste voor succes. Maar de pathologische vorm van narcisme maakt dat mensen dwangmatig willen slagen.

En dan is er ook nog het zelfbeeld en de eigenwaarde die je als kind hebt opgedaan. In mijn geval ontstond die vooral door toedoen van mejuffrouw Buringh Boekhoudt, die de schade die ik thuis had opgelopen heeft gerepareerd. Broer Hendrik is er nooit bovenop gekomen, zoals de wijze waarop hij leeft aantoonst. Alleen als je geen eigenwaarde hebt, overleef je in een vieze puinhoop, zoals hij de afgelopen veertig jaar heeft gedaan. Zelfrespect doet je een thuis creëren zoals ik op Amerbos had. Jan Willem van Cruysen had gezegd dat ik contact met hem moest opnemen. Ik heb hem een brief geschreven en uitgelegd dat ik liever werk dan bedel. Ik sloot daarom een opzet voor een artikel over de biografie van Bernhard – die er nooit is gekomen omdat Beatrix het boek tegenhield – ingesloten. Ik heb er 6.000 gulden voor gevraagd, volgens het tarief van de NVJ. Als hij me wil helpen, doet hij zijn best maar om dit voorstel bij Evert Santegoeds te slijten.

4 januari 1998

Gisteravond was Karel van de Graaf eindelijk in Kaapstad.⁷ En wie interviewde hij? Pieter Dirk Uys, de zogenaamde komiek, en ook een zoon van Steve Biko. Biko junior natuurlijk tegen de achtergrond van de armste *township* die ze konden vinden. Dit programma was weer een voorbeeld van hoe „de groten” met „krantenkennis”, naar zo’n land toegaan en ook nog jaren later. In 1982 had ik al een afwijzingsbrief van Fons van Westerlo van de AVRO ontvangen om te filmen in Zuid-Afrika. De journalisten van nu lopen met in hun hoofd vergeelde krantenwijsheden van toen in zo’n land te filmen. Na afloop viel ik in een documentaire over Wagner, die aan het eind van zijn leven op een bericht dat 400 Joden in een getto in Wenen waren verbrand, tegen zijn vrouw Cosima had gezegd dat misschien alle Joden zouden moeten worden verbrand.⁸ Toch componeerde hij *Tristan und Isolde*. Ik heb na de uitzending *Siegfried* opgezet.

Wouter Kok vond *Dit wordt het nieuws* „ontluisterend”. Zoiets begrijp ik niet.

7 AVRO, Nederland 1, 20.31 uur. *Karel*, talkshow van Karel van de Graaf.

8 BBC2, *Great Composers: Richard Wagner*. Deel vier van een serie van zeven afleveringen.